אמר רב יוסף דופי [א] של סמיכה (א) קתני, והא יוסף בן יועזר גופיה מיפליג פליג *בסמיכה? [ב]כי איפליג בה בסוף שניה דבצר ליבא. גופא אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה אמרו ליהושע שאל, א"ל °לא בשמים היא אמרו לו לשמואל שאל, אמר להם "אלה המצות" *שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה, אמר ר' יצחק נפחא אף חטאת ג] שמתו בעליה נשתכחה בימי אבלו של משה, אמרו לפנחס שאל, אמר (א) ג] *ליה "לא בשמים היא" ד] א"ל לאלעזר שאל, אמר להם "אלה המצות" שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ה] אמר רב יהודה אמר רב בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע: "שאל ממני כל ספיקות שיש לך", אמר לו: רבי, כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי °ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", מיד תשש כחו של ו] ח)יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות ונולדו לו שבע מאות ספיקות ועמדו כל ישראל להרגו, אמר לו הקב"ה לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה שנאמר °ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו'. (ב) ז] במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר °וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב (הקטן ממנו) [ויתן לו את עכסה בתו לאשה] ולמה נקרא שמה עכסה? (ג) ח] ג)שכל הרואה אותה כועס על אשתו °ויהי בבואה ותסיתהו לשאל מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור מאי "ותצנח" אמר רבא א"ר יצחק אמרה לו מה חמור זה כיון שאין לו מאכל באבוסו מיד צועק כך אשה כיון שאין לה תבואה בתוך ביתה מיד צועקת ט] °ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני" בית שמנוגב מכל טובה, "ונתתה לי גולות מים" אדם שאין בו אלא תורה בלבד °ויתן לה כלב את גולות עליות ואת גולות תחתיות" אמר לה מי (ד) י] (שדר) עליונים ותחתונים יבקש [ג] (ממנו) מזונות. וכלב, בן קנז הוא? והלא כלב בן יפונה (הוא) ג) מאי "יפונה" שפנה מעצת מרגלים ואכתי בן קנז הוא [ד] בן חצרון הוא דכתיב °וכלב בן חצרון הוליד את עזובה" אמר רבא (ה) [ה] חורגיה דקנז הוא יא] ד) תנא [ו]הוא עתניאל, הוא יעבץ, יב) ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו, עתניאל שענאו אל, יעבץ שיעץ וריבץ תורה בישראל, ומנלן שענאו אל? דכתיב יג) °ויקרא יעבץ לאלהי ישראל לאמור אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ידך יד] ה) (עמדי ועשה מרעתי) לבלתי עצבי ויבא אלהים את אשר שאל, "אם ברך תברכני" בתורה "והרבית את גבולי" בתלמידים "והיתה ידך טו] עמדי" שלא ישתכח תלמודי מלבי ו) (ועשה מרעתי) שיזדמנו לי ריעים כמותי "לבלתי (עצבי)" שלא ישגבני יצה"ר מלשנות טז] אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך (ו) בנסיסי לשאול, מיד, "ויבא אלהים את אשר שאל" כיוצא בדבר אתה אומר °רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה'" בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה, אם מלמדו, "מאיר עיני שניהם ה'" ואם לאו °עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה'" מי שעשאו חכם לזה עושה אותו טיפש, טיפש לזה עושה אותו חכם זו משנת ר' נתן, ר' יהודה הנשיא אומר "אם ברך תברכני" בפריה ורביה "והרבית את גבולי" בבנים ובנות "והיתה ידך ז) (עמדי)" במשא ובמתן (ועשית יז] (מרעתי) שלא יהא בי מיחוש ראש ומיחוש אזנים ומיחוש עינים "לבלתי יח] (עצבי)" שלא ישגבני יצה"ר מלשנות, אם אתה עושה כן מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול "ויבא (ז) לו אלהים את אשר שאל" כיוצא בדבר אתה אומר "רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה'" בשעה שעני הולך אצל בעל הבית ואומר פרנסני, אם מפרנסו מוטב, ואם לאו "עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה'" מי שעשאו עשיר לזה עושה אותו עני, עני לזה עושה אותו עשיר: אר"ש מה מצינו כו': יט] ת"ר ח) רבי שמעון אומר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת ט) וחטאת שמתו בעליה וחטאת כ] שכפרו בעליה וחטאת שעיברה שנתה *(ח) אי אתה יכול לומר ולד חטאת בציבור לפי שאין חטאת נקבה בציבור נא] אי אתה יכול לומר תמורת חטאת בציבור לפי שאין ציבור עושין תמורה נא] אי אתה יכול לומר חטאת שמתו בעליה בציבור לפי י) שאין הציבור מתים, כא] שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה לא כב] (מצינו) יכול יהו נוהגות בין ביחיד בין בציבור? אמרת ילמד (אדם) סתום כג] ממפורש מה מפורש ביחיד כד] ולא בצבור אף בשכיפרו בעליה ושעיברה שנתה ביחיד דברים אמורים ולא בציבור וכי

דופי של סמיכה· דעד יוסף בן יועזר לא נחלקו בסמיכה ולא בשום דבר שעדיין לא נתמעט הלב ולהכי נקט סמיכה דהיא היתה מחלוקת ראשונה שנחלקו בו חכמים מעולם ומיוסף בן יועזר ואילך היה בהן דופי של סמיכה שנחלקו בסמיכת שלמים ביום טוב כדאמרי' בחגיגה (דף טז:) שמאי אומר לסמוך והלל אומר שלא לסמוך: **והא יוסף גופיה·** איפליג ביה במסכת חגיגה (שם): **דבצר ליבא·** שנתמעט הלב בסוף שנותיו כה] (ט) נשתכחה: **נשתכחה בימי אבלו של משה·** אם מתה אם רועה והיא מאותם הלכות כו] *(יאפ"ש) יהושע שאלו תחלה ואחריו שמואל ואחריו פנחס ואחריו אלעזר יאפ"ש יהושע אלעזר פנחס שמואל יפא"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל: **ונשתכחו ממנו·** מיהושע בעון שגרם להחליש דעתו של משה שנצטער משה על יהושע כז] בעצמו שהיה גדול כמותו: **להרגו·** עד שיאמר להם: **קלין וחמורין·** מדרשי ק"ו: **דקדוקי סופרים·** מפרש בשקלים (דף ח') שעשו התורה ספירות ספירות כגון ט"ו נשים פוטרות צרותיהן, י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור, חמשה לאיסורים, שצירפו הדברים ומנאום יחד שלא ישתכחו ומאותן דקדוקין שעדיין לא צירפום נשתכחו בימי אבלו של משה: **וילכדה עתניאל·** לקרית ספר כח] ומאי קרית ספר הלכות: **כועס על אשתו·** מתוך יופיה: **ותצנח·** לשון צווחה (י) צועקת: [**אלא תורה בלבד·** שהתורה נקראת מים] ועתניאל לא היה עשיר אלא חכם: **מנוגב·** חרב ויבש מכל טוב: **גולות מים·** התורה כלומר אדם שהתורה גלויה לו: **יבקש**

ממנו מזונות· דהאי ודאי לא ילטרך דכתיב בה (משלי לא) היתה כאניות סוחר וגו': **בן קנז·** דכתיב לעיל עתניאל בן קנז אחי כלב אלמא כלב בן קנז (כ) היה [ז]דכתיב בדוכתא אחריתי (יהושע יד) כלב בן יפונה הקנזי ולא כתיב בן קנז: **הוליד את עזובה אשה·** מפרש בפ"ק דסוטה (דף יב.) שנשא את מרים שהיתה עזובה מחמת חולי וכיון שנשאה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה: **חורגיה דקנז·** ועתניאל אחיו מן האם: **דיקא נמי·** דכלב לאו בן קנז הוא דכתיב בדוכתא אחריתי כלב בן יפונה הקנזי ולא כתיב בן קנז אלמא גידלו קנז ולא ילדו: [ח]**ועשית לי מרעה לבלתי** (ל)· כלומר לבלתי ישגבני יצר הרע מלשנות שלא ישגבני יצר הרע לבטל מתלמוד תורה: **עצבי·** משמע לשון עצב והכי אמר לפניו אם אתה עושה לי כך מוטב ואם לאו הריני הולך בנסיסי לשאול הריני מת בעצבוני כדמתרגמינן (בראשית לד) ויתעצבו ואתנסיסו: **כיוצא בדבר אתה אומר·** שכל המוסר עצמו לחזר אחר תורה ממלאין לו שאלותיו: [ט]**ואיש תככים·** בינוני שיודע שני סדרים או שלשה כט] (המוסלם) בינוני: **מאיר עיני שניהם·** שאף הרב צריך עדיין לימוד ומלמדו הקב"ה: **עושה** [י](**שניהם**)· עכשיו הוא מתחיל לעשותם חדשים לזה חכם ולזה טיפש: **כיוצא בדבר כו'·** שהמבקש על מזונותיו ועל צרכיו, שנזקקין לו מן השמים למלא שאלותיו: ל]**סתום·** שכיפרו בעליה ושעיברה שנתה לא] : **מפורש·** ולד [יא] ותמורתו ושמתו בעליה שמפורש לנו דאינן בצבור: וכי

כד א ב ג מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הל' ה:

חגיגה טז.

צ"ל יאפ"ש רש"ק ועי' ש"ק

[שבת קד. מגילה ב: יומא פ.]

[נ"ל להם]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרו לפנחס שאל אמר להם אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר רב יהודה כצ"ל ותיבות א"ל לא בשמים היא א"ל לאלעזר שאל ליתא: (ב) שם ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו' וכתיב בעוד שלשת ימים הכינו לכם צדה וגו' במתניתא תנא אלף ות"ש: (ג) שם ולמה נקרא שמה עכסה אמר רבי יוחנן שכל הרואה: (ד) שם אמר לה מי שכל רזי עולם עליונים ותחתונים גלו יבקש ממנו מזונות וכלב בן קנז הוא והכתיב כלב בן יפונה מאי יפונה: (ה) שם אמר רבא חורגיה דקנז הוא· נ"ב ס"א אמרי חורגיה דקנז הוה דיקא נמי דכתיב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז ש"מ: (ו) שם הריני הולך בנסיסי: (ז) שם ויבא אלהים כצ"ל ותיבת לו נמחק: (ח) שם שעיברה שנתה ולא: (ט) רש"י ד"ה דבצר ליבא וכו' בסוף שנותיו הס"ד ותיבת נשתכחה נמחק: (י) ד"ה ותצנח וכו' צועקת הס"ד ואח"כ מ"ה שאין בו אלא תורה בלבד שהתורה נקראת מים ועתניאל לא וכו' חכם והיינו דכתיב קרית ספר הס"ד: (כ) תוס' ד"ה בן קנז וכו' בן קנז היה הס"ד והשאל נמחק ואח"כ מ"ה הוליד: (ל) ד"ה ועשיתי וכו' לבלתי עצבי כלומר

שיטה מקובצת

א] סמיכה· ס"א חלוקה והני נמי איפליג יוסף בן יועזר שלא לסמוך יוסי בן יוחנן אמר לסמוך הני בחדא מילתא ובסוף שניהן מכאן ואילך במילי טובא גליון ויש"ג דופי של חלוקה והיא היא כלומר שנחלקו בשום דבר: ב] שמתו· ס"א שנתכפרו: ג] אמר להם תיבת ליה נמחק: ד] היא ולא מעבר לים היא א"ל: ה] מעתה· סימן ישפ"א ואיכא דאמרי יאפ"ש במתני' תנא יפל"ל ס"א ישפ"ז יוד"ש: ו] של משה תיבת יהושע נמחק: ז] וגו' הכינו לכם צידה: ח] עכסה אמר רבי יוחנן שכל: ט] צועקת שנאמר ויאמר לה אביה מה לך ותאמר: י] מי שכל רזי עליונים ותחתונים גלוים לו יבקש מבני מזונות: יא] דקנז הוא דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז תנא: יב] יעבץ עתניאל שענאו אל יעבץ שיעץ וריבץ תור' בישראל ומה שמו יהודה אחי שמעון שמו ומנ"ל: יג] ויקרא· עי' במכילתא בפ' יתרו פ' שניה: יד] ידך עמי ועשית מרעה לבלתי: טו] ידך עמי שלא כו' מלבי ועשית מרעה שיזדמנו כו' לבלתי שלא: טז] מלשנות עצבי אם אתה: יז] ועשית מרעה: יח] לבלתי שלא ישגבני יצה"ר מלשנות עצבי אם אתה עושה כן: יט] תניא ר"ש· תיבות תנו רבנן נמחק: כ] שנתכפרו בעליה: כא] שנתכפרו בעליה: כב] לא למדנו יכול תיבת מצינו נמחק: כג] סתום מן המפורש מה ס"א מה מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ביחיד: כד] ביחיד דברים אמורים ולא בצבור אף שנתכפרו בעליה הס"ד: כו] הלכות ישפו יהושע תיבת יאפש נמחק: כז] יהושע שנשתכח: כח] ספר והן קריית ספרי הלכות: כט] שלשה שמעתך בינוני: ל] שאלותיו הס"ד ומה"ד לא למדנו אי מיירי בשל יחיד מפני מה של צבור הס"ד: לא] שנתה דלא ידעינן דאי איתנהו בצבור אי לאו להכי קרי סתום:

רבינו גרשום

א"ר יוסף האי דקאמר מכאן ואילך היה בהן דופי· דופי (דחלוקה) [מחלקית] קאמר דלא שמשו כל צרכן והיו חלוקין זה על דברי זה ל"א דופי של סמיכה שחלקו על סמיכה כמו שמאי אומר (שלא) לסמוך הלל אומר שלא לסמוך: [כי איפליג יוסי בן יועזר] בסוף שניה· דבציר ליבא מרוב (הצרות) [הזקנה]: א"ל ליהושע שאל· ברוה"ק שיפרשם לך: א"ל לא בשמים היא [התורה] שכבר ניתנה לנו כולה (סימן ישפ"א וא"ד יפא"ש במתני' תנא יפל"ל) [סימן· ישפ"ז· יהושע שמואל פנחס אלעזר· איכא דאמרי יפא"ש יהושע פנחס אלעזר שמואל יפל"ל יהושע פנחס אלעזר שמואל]: כלום הנחתיך· כלומר אין לי ספיקה· א"ל הקב"ה לומר לך אי אפשר· דלא בשמים היא: ושל דקדוקי סופרים [חשבון דברים] כגון חמש עשרה נשים פוטרות י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור· והיינו קרית ספר: כועס על אשתו· שנדמית לו אשתו כעורה [כנגדה· אחוה דכלב מן אימיה הוה עתניאל בן קנז וכלב הוה חורגיה דקנז ונקרא על שמו מפני שגידלו]: ותצנח הוי (כמו ותצעק) [כגון ותצווח]: אדם שמנוגב מכל טובה ממון: גולות מים· אדם יש בו דברי תורה שנמשלו כמים: אמר לה· כלב נתתי ליך אדם מי שרזי עליוני' ותחתונים גלוים לו [מרוב חכמתו] ולא די לידועד מבקשת את [ממנו] מזונות· [בנסיסי] (בר סיסי) לשאול· ועף [לשאול] לקבר [כמו] ותנם ווע פים ומתרגמינן נסיסין: [מיד ויבא ה' לו אשר שאל] כיוצא בדבר רש ואיש תככים· רש זה שהוא רש מן התורה: ואיש תככים זה בינוני בתורה כגון שיודע ב' סדרים ובשעה שאמר לו רש לאיש תככים למדני חייב ללמדו ולעשות רצונו ללמדו כמו שעשה לו הקב"ה רצונו לעתניאל [דענהו](דפנאו) דכתב ויבא אלהים את אשר שאל היינו כיוצא בדבר: ור' יהודה הנשיא· מפרש רש ואיש תככים לענין ממון וחייב לפרנסו ולעשות רצונו כמו שעשה הקב"ה לעתניאל: ואם עשה כן מאיר עיני שניהם ה'· יתעשרו שניהם: [כיפרו בעלים ושעיברה שנתה לא למדנו שלא יהא יכול לקיימן בצבור יכול נאמר דבצבור הן ולא ימותו למד סתום הללו שכיפרו בעלים ושעיברה שנתה דלא ידעינן אי בצבור הן אי ביחיד הן ממפורש מולד חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה מה הללו ביחיד ולא בצבור אף הללו:

וכי

ב"מ נט.

יהושע טו: יג-יט

יג] וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה

יח] ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מאת אביה שדה ותצנח מעל החמור ויאמר לה כלב מה לך

יט] ותאמר תנה לי ברכה כי ארץ הנגב נתתני ונתתה לי גולות מים ויתן לה את גולות עליות ואת גולות תחתיות

ציטוט

מה שמו של אביו של כלב? יפונה, קנז, חצרון

א) [ס"א משה וכן הגירסא בילקוט פרשה בחקותי] : ב) [עי' תוספות תענית ד' ד"ה שלשה כו' משמע דלא כפרש"י דהכא ע"ש] : ג) [סוטה יא: ע"ש] :
ד) ס"א דיקא נמי דכתיב כלב בן יפונה הקניזי ולא כתיב בן קנז ש"מ נ"ק וכן משמע מפרש"י : ה) [נ"ל עמי ועשית מרעה] : ו) נ"ל ועשית מרעה :
ז) נ"ל עמי כו' מרעה : ח) [הוריות ו:] : ט) [יומא נ. נזיר כה: לעיל טו. לקמן כה:] : י) [לעיל טו:] :

תיבות

הגהות הגר"א [א] גמ' דופי של כו'· והא דקאמרינן לעיל אם רבו מטמאין כו'· היו מסכימים לדברי המרובין: [ב] שם כי איפליג כו'· והא דקאמרינן עד שמת כו' עד ולא עד בכלל: [ג] שם יבקש ממנו· נ"ל ממני: [ד] שם בן חצרון כו'· דדרשינן בסוטה (יב א) ישר ושובב אלמא אותו כלב הוא שמרד במרגלים: [ה] שם חורגיה כו'· גרס"י דקנז הוא דיקא נמי דכתיב הקנזי ש"מ וכ"ה בסוטה: [ו] שם תנא הוא כו'· דכתיב (ד"ה א' ב') ומשפחת סופרים יושבי יעבץ כו' הקנים כו' וכתיב בשופטים א' ובני קני כו' וילך כו' ש"מ דהוא עתניאל וכתיב בפסוק שאחריו וילך יהודה כו' וקאי אלעיל על עתניאל: [ז] רש"י ד"ה בן קנז כו'· דכתיב כו'· נ"ג והאיך כגמ' דאותו כלב הוא דכתיב בקבלה כבדיא (יהושע טו) ולכלב בן יפונה ס' ויאמר כלב ט': [ח] ד"ה ועשית לי נ"ג: [ט] ד"ה ואיש כו'· איני יכול להולמו: [י] ד"ה עשה· שניהם נ"ל כולם:
[יא] ד"ה מפורש· ותמורתו נ"ל ותמורה.